

Ο ΑΣΩΤΟΣ ΥΙΟΣ

Κατὰ Λουκάν, 15, 11-32

Οι παραβολές δὲν κινοῦνται στὸ ψυχολογικὸ ἐπίπεδο, οὔτε ἀποσκοποῦν στὴν ψυχολογικὴ μας ἐξέλιξη καὶ ἀποκατάσταση καὶ τὴν ἐξ αὐτῶν προερχόμενη αὐτοδικαίωσή μας, ἢ ὅποια εἶναι συνήθως καρπὸς τῆς αὐταπάτης καὶ τῶν ψευδαισθήσεων. Οἱ παραβολές ἀποτελοῦν παραστάσεις τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Μᾶς ὀμιλοῦν γιὰ τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς πρὸς τὰ πλάσματά του, καὶ γιὰ τὴν προετοιμασία, τὴν ἀναγωγή, καὶ τὴ μετάρθεση τοῦ ἀνθρώπου σὲ μιὰν ἄλλη κατάσταση. Ἐτσι κινοῦν ταυτοχρόνα τὴν ἐλπίδα μας. Δὲν μποροῦμε νὰ δοῦμε τὴν παραβολὴ τοῦ ἀσώτου, ὅπως καὶ ὅλες τὶς παραβολές, σὰν ἀπλές καθημερινές ἱστορίες. Ὡστόσο διατηροῦν τὸν βαθῆ ἀνθρώπινο χαρακτήρα τους. Στὴν παραβολὴ αὐτὴ μᾶς γίνεται γνωστὴ ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ, τὸ περιεχόμενο τῆς δικαιοσύνης του. Καμιὰ βία, καμιὰ ἐκδικητικότητα, καμιὰ ἀπαιτήση ἱκανοποίησης δὲν ὑπάρχει στὸν πατέρα, ἀλλὰ διατρανώνεται ἡ ἀγάπη καὶ ἡ καλοσύνη του.

Κατὰ τὸν ἀββὰ Ἰσαὰκ τὸν Σύρο, «τὸ ἔλεος ἀντιπαρατίθεται στὴ δικαιοκρισία. Ἡ δικαιοκρισία εἶναι ἰσότητα στὴν ὀριζόντια κλίμακα, ἐπειδὴ δίνει στὸν καθένα αὐτὸ πού του ἀξίζει καὶ δὲν κλίνει πρὸς τὴν μία πλευρὰ ὡς πρὸς τὰ πρόσωπα. Τὸ ἔλεος, ἀπὸ τὴν ἄλλη, εἶναι μιὰ θλίψη καὶ μιὰ συμφόνια πού προκαλεῖται ἀπὸ τὴν καλοσύνη. Δὲν τιμωρεῖ κάποιον πού ἀξίζει τὸ κακό, καὶ σ' αὐτὸν πού ἀξίζει τὸ καλὸ τοῦ δίνει διπλὴ μερίδα. Ἄν, λοιπόν, τὸ ἔλεος ἀνήκει στὴ μερίδα τῆς δικαιοσύνης, τότε ἡ δικαιοκρισία ἀνήκει στὴ μερίδα τῆς κακίας. Ὅπως δὲν μποροῦν νὰ συνυᾶρξουν στὸν ἴδιο χῶρο χόρτα καὶ Φωτιά, ἔτσι ἔλεος καὶ δικαιοκρισία δὲν μποροῦν νὰ συγκατοικοῦν σὲ μιὰ ψυχὴ»*. Ὁ πατέρας δέχεται τὸν νεώτερο γιὸ γιὰτὶ ἄλλη εἶναι ἡ οὐσία τῆς δικαιοσύνης του. Τὸ περιεχόμενό της εἶναι ἡ ἀγάπη καὶ τὸ ἔλεος, πού δὲν χαρακτηρίζονται ἀπὸ καμιὰ βίαιη ἀντίδραση. Ἄν ἦταν ἡ δικαιοκρισία, θὰ ἔπρεπε νὰ τὸν ἀποδιώξει, ἢ νὰ τὸν δεχτεῖ ὡς ὑπηρέτη, καθὼς εἶχε σφαταλήσει τὸ μέρος τῆς περιουσίας πού του ἀνήκε. Κάτι τέτοιο ἄλλωστε ζήτησε καὶ ὁ μεγαλύτερος γιός. Ἡ κίνηση τοῦ πατέρα

*Ἰσαὰκ Σύρου Ἀσκητικά, Λόγος ΝΗ'.

πρὸς τὸν νεώτερο ἐμπεριέχει τὸ ἄπειρο τῆς ἀγάπης, ἤγουν τὴν αἰωνιότητα, πέρα ἂν τὸ σύμφαν τῆς ἐπιθυμίας, στὸ ὅποιο ἐκεῖνος κινεῖται.

Ὁ νεώτερος γιος Φαντάζεται ὅτι ἂν ἀφεθεῖ ἐλεύθερος, ἀφήνοντας πίσω τοὺς κοινωνικούς, οἰκογενειακοὺς καὶ θρησκευτικοὺς περιορισμούς, ἡ ἐπιθυμία του θὰ ἀνθοφορήσει, καὶ ἡ ὑπέροχη ἀβρότητα τῆς θὰ ἀποδώσει τοὺς καρπούς της. Παίρνοντας τὴν περιουσία πού τοῦ ἀνήκει εἶναι ἐλεύθερος πλεόν νὰ πραγματοποιήσει τὰ μύχια ὄνειρά του, τίς πρὸ κρυφῆς ἐπιθυμίες του. Ὅμως διαψεύδεται. Μετὰ τὴ σφατάλη ὅλης τῆς περιουσίας πέφτει στὴ χώρα ὅπου βρίσκεται λιμός, καὶ ὁ ἴδιος μετατρέπεται σὲ ζητιάνο. Στὴν παραβολὴ ὁ λιμός παίρνει τόσο πραγματικὲς διαστάσεις, ἡ παρουσία του εἶναι τόσο καταθλιπτικὴ, πού μοιάζει νὰ ἀποκτᾷ σάρκα καὶ ὅστα, ἓνα ἀνυπέβλητο ἐμπόδιο, ἀπειρῶς ἰσχυρότερο ἀπὸ τοὺς ἠθικούς, οἰκογενειακοὺς καὶ κοινωνικοὺς φραγμοὺς πού ὁ ἄσωτος μὲ τὴν πράξη του παραμέρισε. Καταντάει νὰ βόσκει χοίρους γιὰ νὰ ζήσει, καὶ δὲν τοῦ δίνουν οὔτε ἀπὸ τὰ ξυλοκέρατα πού τρῶνε γιὰ νὰ χορτάσει τὴν πείνα του. Μέσα σὲ τούτη τὴν κατάπτωση ἔρχεται στὸν ἑαυτό του: Πόσοι μίσθιοι τοῦ πατρός μου περισσεύονται ἄρτων, ἐγὼ δὲ λιμῶ ὧδε ἀπόλλυμαι. Ἐκείνη τὴ στιγμή εἶναι σὰν νὰ βγαίνει ἀπὸ τὴν ὄνειροφαντασία τοῦ ἑαυτοῦ του, καὶ νὰ ἀντιλαμβάνεται γιὰ πρώτη φορὰ ποιὸς πραγματικὰ εἶναι. Καὶ βρίσκει πὼς εἶναι σὲ χειρότερη θέση καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρετὲς τοῦ πατέρα του. Ἔτσι ὑπερωρθεῖ τὰ ἐμπόδια πού ὁ ἴδιος εἶχε ὑψώσει ἀνάμεσα σ' ἐκεῖνον καὶ τὸν πατέρα, καὶ ἐπιστρέφοντας στὸ πατρικὸ σπιτί, πέφτει στὰ πόδια του ζητώντας νὰ τὸν δεχθεῖ ὡς ὑπηρετὴ καὶ ὄχι σὰν γιό του. Ἐρχεται στὸν ἑαυτό του ὅταν ἔχει χάσει τὰ πάντα, ὅταν συντετριμμένος κατανοεῖ τί σημαίνει ἀπογύμνωσις. Ἡ ἀνέχεια καὶ ἡ ἔνδεια τὸν πονοῦν, ἀλλὰ τὸν συνεφέρνουν ἀπὸ τίς θολὲς ἐπιθυμίες του. Ὡστόσο ὁ νεώτερος γιὸς ἀκολουθεῖ μιὰ τροχιά πού δὲν θὰ μποροῦσε νὰ ἀποφύγει. Τὸ τίμημα τῆς αὐταπάτης πού ἐκφράζεται μέσω τῶν ἐπιθυμιῶν, οἱ ὁποῖες σχεδὸν πάντοτε εἶναι ἀλλότριες, προσέρχονται ἀπὸ ἄλλοῦ, ἀπὸ τρίτους ἢ ἀπὸ τὸ περιβάλλον κάθε ἐποχῆς, πρέπει νὰ πληρωθεῖ, ὥστε νὰ ἀγγίξει τὸν πραγματικὸ ἑαυτό του, πέρα ἂν ὅτι προηγουμένως νόμιζε ὡς ἑαυτό. Διότι ἡ ἀπαίτηση νὰ τοῦ δοθεῖ τὸ μερίδιό του στὴν περιουσία δὲν ἦταν παρὰ ἀποτέλεσμα μιᾶς

ἐπιθυμίας κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἦττον θολῆς, ἢ καὶ δανεισμένης. Ἐδῶ τίθεται τὸ ζήτημα τῆς ἐλευθερίας. Ἄραγε ἂν ὁ νεώτερος γιὸς κατάφερνε νὰ ἐπιβιώσει στὴν ξένη χώρα καὶ νὰ ἐπιτύχει, ἂν ἦταν τόσο «ῥιμος» ὥστε νὰ «διαχειριστῆι ἐπιτυχῶς τὴν ἐλευθερία του», θὰ εἶχε δικαιωθῆι καὶ θὰ ἦταν πραγματικὰ ἐλεύθερος; Ἡ θὰ περνοῦσε τὴ ζωὴ του μέσα στὸν ὕπνο καὶ τὸν θάνατο, δηλαδὴ μέσα στὸν μῦθο τοῦ ἑαυτοῦ του;

Πῶς θὰ βροῦμε τὸν δρόμο πρὸς τὸν πραγματικὸ ἑαυτό μας, καὶ θὰ ἐλευθερωθοῦμε ἀπὸ τὴν ψευδαἰσθησι τῆς ἐλευθερίας μας; Τοῦτο δὲν μπορεῖ νὰ συμβεῖ ἂν δὲν συντελεστῆι μέσα μας μιὰ ἐπανάσταση, μιὰ στροφὴ πρὸς τὰ βάθη τῆς ὑπαρξῆς. Ἐτσι ἀρχίζουν οἱ ὠδίνες τοῦ τοκετοῦ τοῦ πραγματικοῦ μας ἑαυτοῦ.

Ὁ πατέρας δὲν κρατᾶ κανένα δικαίωμα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ὅταν ὁ νεώτερος ζητάει τὸ μερίδιο τῆς περιουσίας, τοῦ τὸ δίνει χωρὶς ἀντίρρηση. Μόλις τὸν βλέπει νὰ ἔρχεται ἀπὸ μακριά, τὰ σπλάχνα του συγκινοῦνται καὶ τρέχει νὰ τὸν ὑποδεχτῆι καὶ νὰ τὸν ἀγκαλιάσει, χωρὶς νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴ συγγνώμη του. Αὐτὸ πρὸς τὸν πατέρα του σπλάχνα εἶναι ὅτι ὁ γιὸς του εἶναι ζωντανός. Ἀρκεῖ πρὸς τὸν βλέπει ζωντανὸ χωρὶς νὰ ἀπαιτεῖ καμιά μετάνοια ἀπὸ μέρους του, οὔτε ἡ στάση του ἀποτελεῖ ἐπιβράβευση τῆς μετάνοιάς του. Ἀντιθέτως τὴν ἀγνοεῖ. Πουθὲν ἔδῳ δὲν ὑπεισέρχεται τὸ στοιχεῖο τῆς ἁμαρτίας. Ἡ ἁμαρτία ὑπάρχει στὴ συνείδηση τοῦ γιοῦ, ἀλλὰ ὁ πατέρας δὲν τὴν συμμαρτυρεῖ, μήτε τὴν ἐπικυρώνει. Ὁ γιὸς χρειάζεται τὴ μετάνοια. Χωρὶς τὴ μετάνοια, τὴν στροφὴ τοῦ νοῦ πρὸς τὸν πατέρα, δὲν θὰ μπορούσε νὰ ἐπιστρέψῃ στὸ πατρικὸ σπᾶτι. Δὲν εἶναι ἡ μεταμέλεια γιὰ τὶς κακὲς πράξεις του, ἀλλὰ ἡ μετάνοια πρὸς τὸν σῶζει. Ἄν μεταμελοῦνταν χωρὶς νὰ μετανοήσῃ, οἱ τύψεις καὶ οἱ ἐνοχῆς δὲν θὰ τὸν ἀφῆναν νὰ γυρίσῃ πίσω. Ὅμως ἔρχεται στὸν ἑαυτό του καὶ σκέφτεται πῶς καὶ οἱ δούλοι τοῦ πατέρα του περνοῦν καλύτερα ἀπὸ αὐτόν. Τὸν πατέρα τὸν ἐνδιαφέρει ὅτι ὁ γιὸς του εἶναι ζωντανός. Ἡ πατρικὴ στοργὴ ξεπερνᾶ ἀκόμη καὶ τὴν προηγούμενη τάξη τῶν πραγμάτων.

Καθὼς ὅλοι προσπαθοῦν νὰ καλύψουν τὶς ἀδυναμίες τους, ἢ νὰ τὶς ἐξαλείψουν, ἐμεῖς ἀκολουθοῦμε τὴν ἀντίθετη κίνηση. Στὸν Θεὸ δὲν παραδίδουμε τὴ δύναμή μας, ἀλλὰ τὴν ἀδυναμία μας. Στὸν Θεὸ παραδινόμαστε

μέ ὅλη τὴν ἀδυναμία μας, ὅταν πῶς ἔχουμε παραιτηθεῖ ἀπὸ τὰ πάντα, καὶ ἡ παραιτήση συμβαδίζει μὲ τὸν φόβο μας γιὰ τὸν Θεό. Ἡ πίστη κατ' οὐσίαν δὲν ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴν θεολογία. Ὅλοι εἴμαστε ἴσοι ἔναντι τῆς πίστεως, δηλαδή ἀπὸ τὸν καθένα ἐξαρτᾶται ἡ σχέση πρὸς δημιουργεῖ μὲ τὴν πίστη.

Στὸν χῶρο τῆς ἐπιθυμίας κινεῖται καὶ ὁ πρῶτος γιός. Περιμένει νὰ ἀνταμειφθεῖ ἀπὸ τὴν ὑπερησείες πρὸς τὸν πατέρα. Ὑπάρχει ὑπάκουος καὶ ἐργατικός. Δούλευε πάντα ἀδιαμαρτύρητα, χωρὶς νὰ ἐγείρει καμιά ἀπαίτηση. Δὲν ζήτησε ποτὲ κάτι γιὰ τὸν ἑαυτό του, ἀλλὰ δὲν κατάλαβε καὶ τὸν πατέρα. Δὲν κατάλαβε ἐκεῖνο τὸ τέκνον, σὺ πάντοτε μετ' ἐμοῦ εἶ, καὶ πάντα τὰ ἐμὰ σὰ ἐστίν. Σκανδαλίζεται, διαμαρτύρεται καὶ μεμψιμοιρεῖ. Εἶναι ὁ ἀνθρώπος τοῦ καθηκόντος, ἐκεῖνος πρὸς τὸν πατέρα στίς ἐντολὰς πιστεύοντας ὅτι ἔτσι ἐξαντλεῖ τὸ πλήρωμα τῆς ἀγάπης τοῦ πατέρα. Ἡ σχέση του μὲ τὸν πατέρα ἔχει ἕναν οἰωνεὶ δικανικὸ χαρακτήρα στὴ συνείδησή του, καὶ γι' αὐτὸ ἐξανίσταται. Περιμένει ἀνταπόδοση. Ἡ «ἀρετὴ» του ἀμφισβητεῖ τὴν ἀγάπη τοῦ πατέρα. Δὲν τοῦ ἔδωσε ποτὲ τίποτα, οὔτε ἕνα κασικάκι νὰ γευτεῖ μὲ τοὺς φίλους του. Ἡ ἐπιθυμία του ἀφυωνίζεται ὅταν ὁ πατέρας ἀγκαλιάζει τὸν ἄσωτο γιό. Κατὰ κάποιον τρόπο ὁ ἄσωτος γιός μεταβιβάζει στὸν μεγαλύτερο τὴν δική του ἐπιθυμία, ὅταν ζήτησε τὴν περιουσία πρὸς τὸν ἀνῆκε, μόνο πρὸς τὸν μεγαλύτερο ἐκδηλώνεται μὲ ἄλλον τρόπο. Πόσο διαφορετικὰ θὰ ἦταν ἂν ἔν «ἀφελότητι καρδίας» ἔπαιρνε καὶ ἐκεῖνος μέρος στὸ συμπόσιο, χωρὶς ἔχνος φθόνου στὴν καρδιά καὶ τὸν λογισμό του; Βέβαια ἡ παραβολὴ μᾶς ἀφήνει ἐλεύθερους νὰ τοποθετηθοῦμε καὶ νὰ κρίνουμε. Δὲν μᾶς λείπει τί συνέβη κατόπιν.

Ἡ δικαιοσύνη τοῦ Θεοῦ ἐγκτεῖται στὴν ἀποδοχὴ τοῦ ἄσωτου, ὁ ὁποῖος ἐν συντριβῇ καρδίας ἐπανέρχεται στὸν οἶκο τοῦ Πατρός. Πάτερ, ἡμαρτον εἰς τὸν οὐρανὸν καὶ ἐνώπιόν σου, καὶ οὐκέτι εἰμὶ ἄξιος κληθῆναι υἱός σου. Καὶ ὁ πατέρας ἀπαντᾶ: Οὗτος ὁ υἱός μου νεκρὸς ἦν καὶ ἀνέζησε, καὶ ἀπολωλὼς

ἦν καὶ εὐρέθη. Ὁ πατέρας ἀποκαθιστᾶ τὴν ἀνθρώπινη φύση τοῦ κατακρη-
μισμένου ἀπὸ τὸ βᾶθρο τῆς κενοδοξίας νεότερου γιοῦ. Ὁ ἄσωτος γεύεται
τὴν εὐσπλαχνία τοῦ πατέρα, ἐνῶ ὁ μεγαλύτερος τὸν βλέπει σὰν δυνάστη.
Στὰ μάτια του εἶναι ἄδικος καὶ αὐταρχικός, προβάλλοντας ἐπάνω του
τὴν δική του ἐσωτερικὴ κατάσταση. Δὲν αἰσθάνεται ὅτι ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι
ἀπλῶς καρπὸς τῆς τήρησης τῶν ἐντολῶν.

Ὁ νεώτερος γιὸς θυμίζει τὸ ἀπολωλὸς πρόβατο ποῦ προηγεῖται τῆς
παραβολῆς τοῦ ἀσώτου. Τίς ἄνθρωπος ἐξ ὑμῶν ἔχων ἑκατὸν πρόβατα, καὶ
ἀπολέσας ἓν ἐξ αὐτῶν, οὐ καταλείπει τὰ ἐνενήκοντα ἐννέα ἐν τῇ ἐρήμῳ
καὶ πορεύεται ἐπὶ τὸ ἀπολωλὸς ἕως εὕρη αὐτό; Καὶ εὐρῶν ἐπιτίθησιν ἐπὶ
τοῦ ὤμου αὐτοῦ χαίρων, καὶ ἐλθὼν εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ
τοὺς γείτονας λέγων αὐτοῖς· συγχαρῆτε μοι ὅτι εὗρον τὸ πρόβατόν μου τὸ
ἀπολωλὸς (Λουκάς 15, 4-7). Ποίος ποιμένας δὲν θὰ ἄφηνε τὰ ἐνενήκοντα
ἐννέα πρόβατά του γιὰ νὰ ἀναζητήσῃ τὸ ἓν ποῦ ἔχει ἀπολεσθῆ; Ἡ στάση
αὕτη βρίσκεται στὸν ἀντίποδα τοῦ λόγου τοῦ Καϊάφα στὸ συνέδριο τῶν
ἀρχιερέων καὶ Φαρισαίων ὅπου σχεδίαζαν τὴν θανάτωση τοῦ Ἰησοῦ. Ἵμεῖς
οὐκ οἶδατε οὐδὲν, οὐδὲ διαλογίζεσθε ὅτι συμφέρεῖ ἡμῖν ἵνα εἷς ἄνθρωπος
ἀποθάνῃ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ καὶ μὴ ὅλον τὸ ἔθνος ἀπόληται. (Ἰω. 11, 50-
51). Τὰ λόγια τοῦ Καϊάφα παραπέμπουν εὐθέως στὴ διαδικασία τοῦ
ἀποδοσιομωαίου τράγου ἢ τοῦ ἐξιλαστήριου θύματος, κάτι ποῦ ὁ Ἰησοῦς
παντοῦ καὶ πάντοτε ἀποδοκιμάζει. Ὁ Χριστός, ὡς ἀθῶο θύμα, ὡς ὁ μόνος
ἀναμάρτητος, μεταμορφώνεται ἀπὸ ἀποδοσιομωαῖο τράγο σὲ ἀμνὸ τοῦ
Θεοῦ. Ὁ ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ ὁ αἶρων τὴν ἁμαρτία τοῦ κόσμου.

Ἀλέξανδρος Κοσματόπουλος

